

Asia: VN/23407/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto kiittää mahdollisuudesta lausua Hallituksen esityksestä eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorot-teluvapaan lakkauttamisesta (VN/23407/2023).

Hallituksen tavoite on valtiontalouden tasapainottaminen, jotta voitaisiin varmis-taa kansalaisten hyvinvointi ja kestävä talouskehitys.

Hallitus on sitoutunut, että se ei tee koulutusleikkauksia. Käytännössä lausunnolla olevien etuisuuksien lakkauttaminen tarkoittaa noin 200 ME leikkauksia aikuisten koulutukseen. Leikkaukset tehdään pääosin keventämällä työntekijöiden ja työn-antajien työttömyysvakuutusmaksuja. Pääosa leikkauksesta kohdistuu aikuiskou-lutustukeen (175ME). Aikuiskoulutustuki on vakuutusperustainen etuus. Valtio ei ole 1.8.2017 lukien enää rahoittanut aikuiskoulutustukea.

JYU avoimen yliopiston näkökulmasta aikuiskoulutustuki on ainoa työssäkäyvän aikuisen jatkuvan oppimisen opiskelun tukimuoto. Leikkaus heikentää työssäkä-yvän väestön mahdollisuutta jatkuvaan oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen. Sen poistuessa ei ole olemassa muita rahoitusmalleja. Työttömyysturvalla opiskelu on rajoitettua. Käytännössä tämä tarkoittaa, että opiskelijat maksavat opinnoistaan yhä enemmän itse.

Yritysten ja yhteisöjen osuus opintojen rahoittajana on marginaalinen. On huomioi-tava, että jatkuvan oppimisen ensimmäinen parlamentaarinen ryhmä ei päässyt yh-teisymmärrykseen jatkuvan oppimisen rahoittamisesta. Silloin keskustelu kilpistyi nimenomaan yhteisöjen ja yritysten jatkuvan oppimisen rahoitushalukkuuden vä-häisyyteen. Aikuiskoulutustuella on ollut erityisen suuri

merkitys koulutus-, hoi-va- ja sosiaalialan opinnoissa. Aikuiskoulutustuki on kohdistunut aloille, joissa työmarkkinakysyntä on pysyvä ja osaa-ajapula on suurta. Ilman aikuiskoulutustukea on epätodennäköistä, että kyseisten alojen henkilöt voisivat jatkossa edistää osaa-mistaan kokoaikaisen työn ohessa.

Hallituksen esityksen pääsisältö ratkaisuksi on opintotuki ja siihen liittyvä opinto-laina. Kuitenkaan opintotukea ja -lainaa voidaan kohdentaa vain tutkintokoulutuk-seen. Kansalaisten osaamisen kehittämisen kohdentaminen tutkintokoulutukseen on taas täysin ristiriidassa hallituksen tavoitteelle lisätä työllisten määrää. Aikuis-koulutustuen käyttö tuleekin kohdentaa jatkuvaan oppimiseen – ei tutkintokoulu-tukseen, koska siellä on jo olemassa opintotukijärjestelmä.

Kaikkea koulutusta ei tule pakata vain nuoren aikuisen elämän alkuun. Jatkuvan oppimisen korkeakoulutuksen kansallisen strategian (2022) tavoite on lisätä työ-ikäisten aikuisten mahdollisuutta joustaviin opintoihin työssäkäynnin ohella, ja sil-lä tavoin lisätä muuttuvassa työelämässä tarvittavaa osaamista. Jatkuvan oppimi-sen tavoite on vähentää työssäkäyvien hakeutumista tutkintokoulutukseen. Tut-kintokoulutusta halutaan vahvasti kohdentaa ensikertalaisille.

Hallituksen esityksessä on käytetty Kauhasen (2021) ja OKM (2023) selvitysten tu-loksia, joiden mukaan aikuiskoulutustuella on vähäinen yhteys uralla etenemiseen ja ansiokehitykseen. Kuitenkin tulokset eriävät Työllisyysrahaston (2023) selvityk-sestä. Yhteiskunnallisesti olennaisempaa kuin aikuiskoulutustuen poistaminen, oli-si tuen kehittäminen siten, että se kohdentuisi paremmin myös aliedustettuihin ryhmiin (matala koulutustaso, miehet, aliedustetut alat). On tärkeää huomioida, et-tä Ruotsissa on valittu aivan päinvastainen toimintalinja. Vuoden 2023 alusta alka-en on Ruotsissa voinut hakea uudelleenkouluttautumistukea. Ruotsissa uudel-leenkouluttautumistuki rahoitetaan julkisin varoin valtionbudjetista, ei työnteki-jöiden ja työnantajien työttömyysvakuutusmaksuilla.

Vuorotteluvapaa on kokonaisuudessa esityksessä pienempi sisältö. Sen poistami-sen sijaan sitä voitaisiin kohdentaa niin, että vuorotteluvapaa on opiskelua varten.

JYU avoimen yliopiston näkökulmasta on ristiriitaista, että samaan aikaan hallitus suunnittelee avoimen yliopiston opiskelumaksun (enimmillään 15 €/opintopiste) korottamista kolminkertaiseksi (enimmillään 45 €/opintopiste). Yhdessä lakimuu-toksen esitysten kanssa tämä tulee edelleen vähentämään henkilöiden hakeutumis-ta jatkuvan oppimisen opintoihin. Muutokset heikentävät heikosti koulutettujen ja matalapalkkaisten työntekijöiden mahdollisuutta osallistua koulutukseen.

Näiden edellä mainittujen leikkausten yhteisvaikutus tulee olemaan päinvastainen kuin hallituksen tavoite oli. Valtiontalouden julkisten menojen tasapainottamisen sijaan etu kohdentuu työttömyysvakuutusmaksujen keventämiseen. Hyvinvointi ja kestävä talouskehitys eivät parannu kansalaisten koulutusmahdollisuuksia hei-kentämällä.

Merja Karjalainen

johtaja

Jyväskylän yliopisto, avoin yliopisto

Karjalainen Merja

Jyväskylän yliopisto, Avoin yliopisto